

NAZIVI ZA ROME I ROMSKE SKUPINE

Danas naziv Rom obuhvaća različite romske skupine širom svijeta pri čemu svaka od njih ima svoje dodatno ime.

U svijetu postoji preko stotinu različitih imena romskih skupina i najčešće se njihovi nazivi vežu uz porijeklo iz zemlje iz kojih potječu ili uz poslove koje su obavljali.

Već u 15. stoljeću Romi dobivaju razna imena, a jedno od njih bilo je ime „Cigani“ (grčka riječ „nedodirljivi“) koje je nastalo od iskrivljenog naziva jedne tadašnje sekte čiji članovi su bili vračari i proricatelji sudbine.

Engleski naziv za Rome Gypsy, španjolski gitano, kao i zastarjeli hrvatski naziv, Jeđup, vezani su uz riječ Egipt i nastali su zbog zablude da Romi potječu iz Egipta. Starosjedioci u pojedinim zemljama tijekom povijesti (i danas) nazivaju Rome u duhu njihova jezika, prema riječi Ciganin. U bajaškom rumunjskom riječi cîgan i cîgankă, kao što znate, znače „muž“ i „žena“.

S vremenom su starosjedioci u čitavoj Evropi, riječ Ciganin počeli koristiti kao pogrdnu riječ pa danas koristimo riječ Rom. Riječ Rom, na službenom jeziku Roma, Romani chibu (romani čib) znači 'čovjek'.

U Hrvatskoj možemo čuti imena sljedećih skupina:

KORITARI, BANJAŠI, BAJAŠI – izrađuju drvena korita, kuhače, zdjele i druge drvene posude.

LUDARI – koji su dobili naziv iz zanimanja rudar ili kopač ruda, u BiH ih se često naziva Karavlasii.

MUNČENJ – dobili su ime po rumunjskoj pokrajini Munteniji.

ARĐILJENJ – dobili su ime po rumunjskoj pokrajini Erdelju – Transilvaniji.

KALDARAŠI ILI ŠLAJFARI – izrađuju i popravljaju kotlove i kišobrane, bruse noževe i škare.

LOVARI – kovači, potkovači i trgovci konjima.

Osim ovih imena, kao što znamo, na bajaškom rumunjskom se za Rome kojima materinski jezik nije rumunjski koristi i naziv **LĂKĂTARI**.

dr. sc. Danijel Vojak

RAZNIM IZVEDENICAMA RIJEČI CIGAN NASTALA SU IMENA ZA ROME:

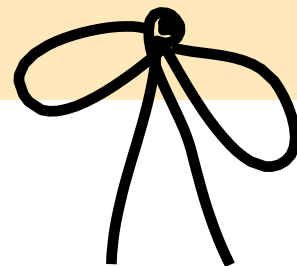

-
- Što znači ime Rom?
  - Kako se zovu romske skupine rumunjskog podrijetla?
  - Po čemu su dobili ime?
  - Pripadaš li ti nekoj romskoj skupini? Kojoj?

- Odgovara li ime tvoje romske skupine onome čime se danas bave njezini pripadnici? Objasni.
- Čime bi se ti voljela/volio baviti kad odrasteš?

DOLAZAK ROMA

Pradomovinom romskog stanovništva smatra se područje Indije. Romi su se iz Indije započeli iseljavati zbog čestih ratova koji su izazvali glad i siromaštvo. Tada je zabilježena priča o perzijskom vladaru Bahramu Guru kojem je indijski vladar poslao 12 000 glazbenika i plesača iz plemena Luri ili Zott (današnji Romi) kako bi zabavljali njegovo stanovništvo. No, oni su pojeli svu stoku i žito zbog čega su razljutili perzijskog vladara koji ih je onda protjerao.

Romi su se kretali u skupinama od nekoliko stotina radi veće sigurnosti u prolasku određenim (nemirnim) područjima.

Iseljavanje Roma posebno je bilo izraženo od X. do XII. stoljeća, kada je jedan dio Roma započeo naseljavati područje Europe. Do 15. st. raširili su se Europom. Osim zanimanja kojim su se bavili, isticali su se jer su bili drugačiji, tamnijom bojom kože i i zato što su se, u potrazi za boljim život, selili odnosno putovali.

Romi na područje hrvatskih zemalja dolaze u XIV. st. Krajem 1362. spominju se Romi u Dubrovniku, a 1378. u Zagrebu.

Odnos većinskog stanovništva i vlasti promijenio se u XV. st. kada Romi više nisu bili prihvaćani kao „egzotični (neobični) stranci“ te ih se počinje protjerivati pod optužbom za vračanje i čarobnjaštvo, otmicu djece i špijuniranje. Tako su i hrvatske vlasti od kraja XVI. st. počele progoniti Rome i zabranjivati im naseljavanje na svom području, a već naseljene Rome namjeravali su prisiliti da ne putuju.

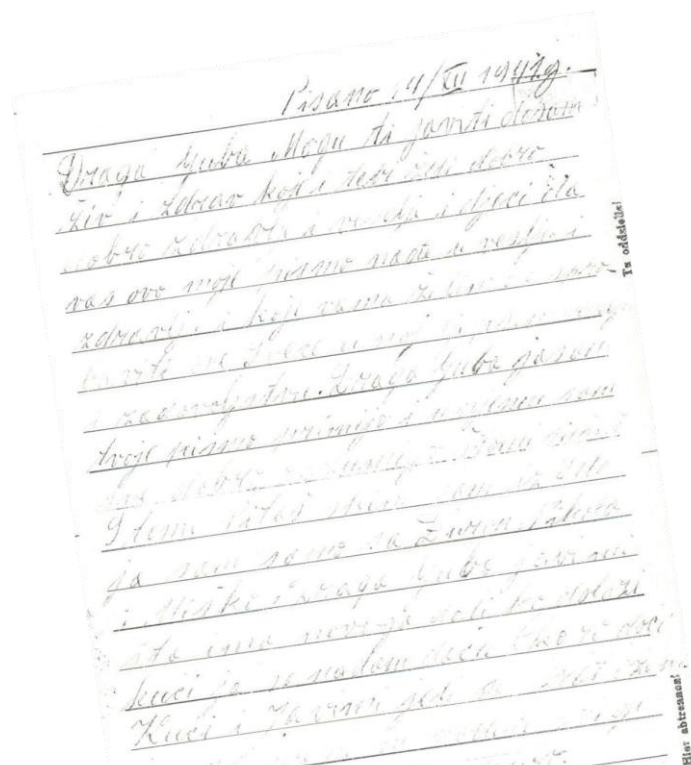

STRADANJE ROMA U DRUGOM SVJETSKOM RATU

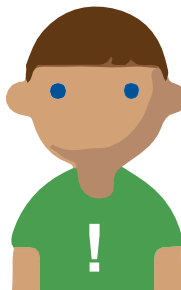
Pismo Franje Kalanjoša iz njemačkog zarobljeništva od 21. siječnja 1942. svojoj supruzi Ljubi Oršoš iz romskog naselja Žlebice kraj Koprivnice¹.

„...Pisano 14/XII 1941

Draga ljuba mogu ti javiti da sam živ i zdrav koje i tebi želim dobro zdravlje i veselje i djeci da vas ovo moje pismo nađe u veselju i zdravlju i koje vama želim da sprobavite ove Svece u najljepšem veselju zadovoljstvu. Draga ljuba jasam tvoje pismo primijo i u njemu sam sve dobro razumijo što mi pišeš. S tome pitaš skim sam iz Sela ja sam samo sa Đurom Nikola i Miško. Draga ljuba javi mi što ima novoga dali ko dolazi kući ja se nadam da ću skoro doći Kući i javimi jelo se Bratoženijo. za mene ne vodite brige meno je potpuno dobro. Primite svi skupa srdačan pozdrava od Mene Bedomija. Prvo ti i Djeca otac Mati Brat Sestra i ostali svi skupa koji žele čuti zamene. Zbogom do viđenja...“

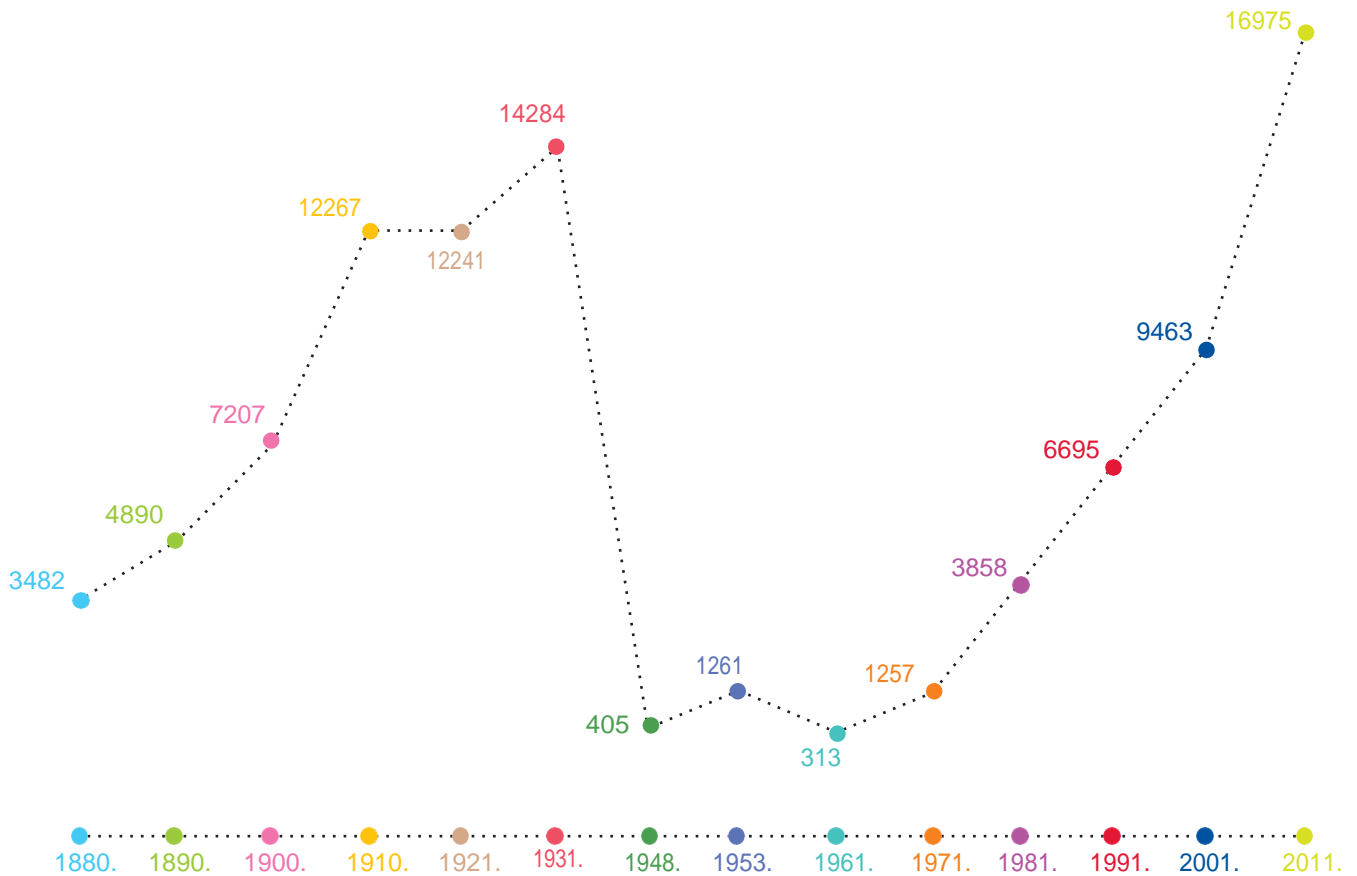

ISTRAŽI, KREIRAJ,
PREZENTIRAJ!

- Pročitajte pismo. Zamislite što se dalje dogodilo? Zapišite.
- Predvite odgovor onoga tko je primio pismo (usmeno ili pismeno).
- Usporedite vaša razmišljanja. O čemu ovise različita predviđanja.

BROJ ROMA U HRVATSKOJ, 1880 – 2011²

U kojem periodu je bilo najviše Roma u Hrvatskoj? .....

U kojem periodu je bilo najmanje Roma u Hrvatskoj? .....

Što mislite da je bio uzrok smanjenja Roma u Hrvatskoj od 1940-ih godina? .....

.....

Najviše Roma stradalo je tijekom Drugog svjetskog rata. Rome su zatvarali u zatvore i koncentracijske logore. Smatralo se kako su Romi vrijede manje od njemačkog naroda i pritom „onečišćuju rasnu čistoću njemačkog naroda“. Nacisti i njihovi saveznici su najviše Roma ubili u Austriji, Italiji, Slovačkoj, Mađarskoj, Rumunjskoj, Bugarskoj, Nezavisnoj Državi Hrvatskoj (NDH), Češkoj, Poljskoj i Francuskoj.

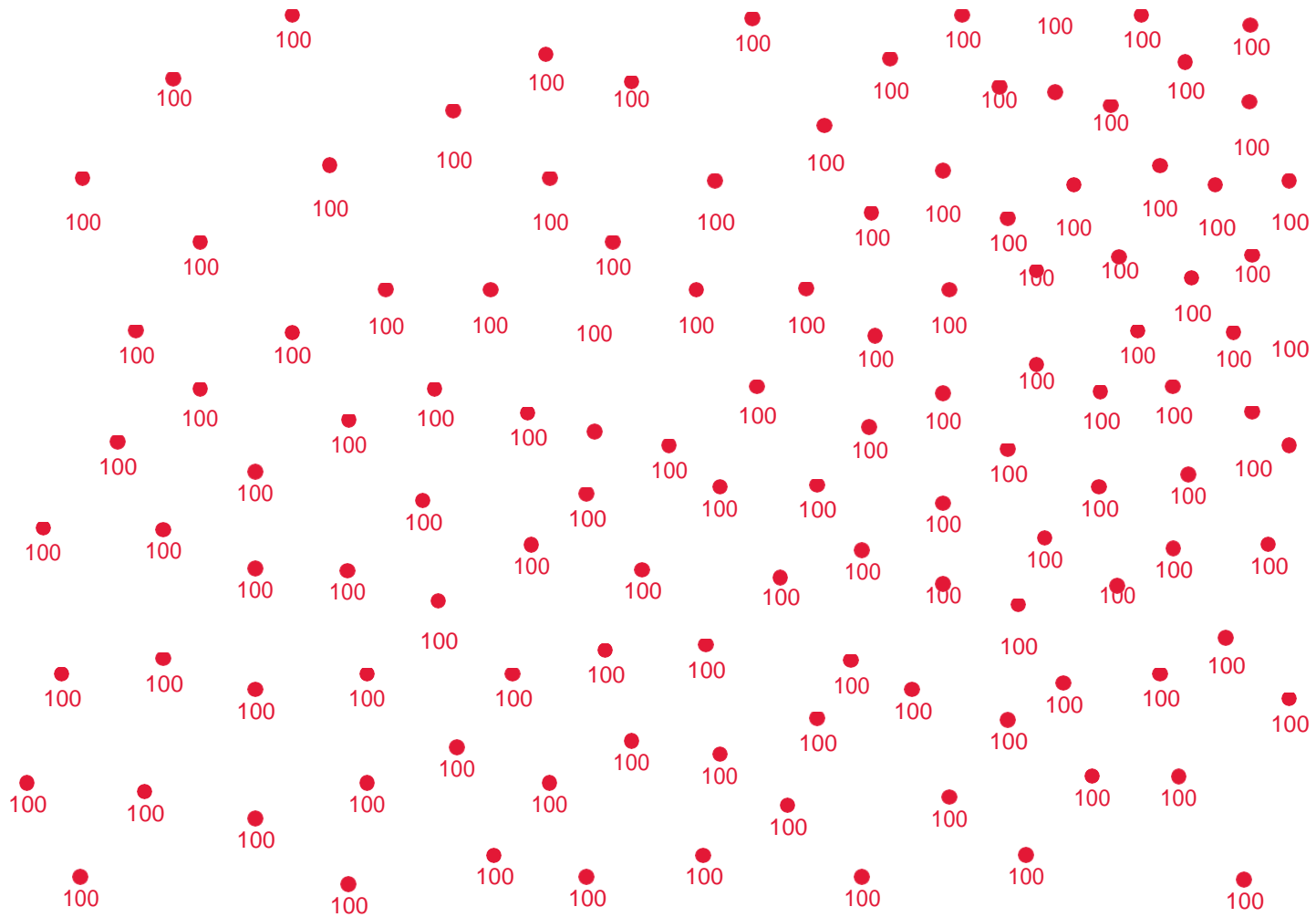
U Nezavisnoj Državi Hrvatskoj koju su osnovale ustaške vlasti napravljen je popis svih Roma kako bi ustanovili njihov broj. Krajem travnja 1941. donesen je zakon prema kojem Romi nemaju građanska prava („građani drugog reda“). Uoči Drugoga svjetskog rata na hrvatskim područjima živjelo je više od 15 000 Roma.

Ustaške vlasti su početkom Drugog svjetskog rata deportirale veliki dio romskog stanovništva u logore, najviše u u koncentracijski logor Danicu u Koprivnici i koncentracijski logor Jasenovac. Romi su u jasenovački logor većinom odvoženi željeznicom i to u stočnim vagonima, bez hrane i vode. Za vrijeme i nakon tih deportacija ustaške su vlasti preuzimale imovinu Roma, a dio prostora u kojemu su živjeli bio je srušen ili zapaljen kako bi se izbrisali tragovi života Roma na tim područjima.

Smatra se kako je u Drugom svjetskom ratu ukupno ubijeno između 220 000 i 500 000 Roma. Od toga broja, smatra se da je između 15 000 i 30 000 Roma bilo ubijeno na području NDH. **O razmjerima stradanja romskog stanovništva u Hrvatskoj tijekom Drugoga svjetskog rata najbolje svjedoči činjenica da su prijeratni popisi stanovništva zabilježili oko 15 000 Roma (1931.), a prvi poslijeratni popis stanovništva iz 1948. zabilježio ih je samo 405.**

Jedna od najtragičnijih epizoda dogodila se u noći s 2. na 3. kolovoza 1944. godine kada su nacisti u Njemačkoj ubili 2 897 Roma. U spomen na taj događaj, Međunarodni dan sjećanja na romske žrtve porajmosa/holokausta obilježava se 2. kolovoza. Svake godine tog dana se na romskom groblju u Uštici, gdje su također u Hrvatskoj stradali mnogi Romi, odaje počast nevinim žrtvama logora.

Što je najvažnije da zapamtimo iz ovog teksta? .....

.....

Što mi nije jasno u ovom tekstu? .....

.....

Koja pitanja bih postavio/la u vezi stradanja Roma u drugom svjetskom ratu? .....

.....